

Sokszáz gyerek, kinn a parton. Az apraját még úgy kellett megpisiltetni, a nagyobbak már a fürdőruhákat stirólték. Különben nagyon tiszta, kulturált volt az egész. Nem fordult elő botrány; nem volt jelentősebb lopás, ételmérgezés. Kiváló tábor volt.

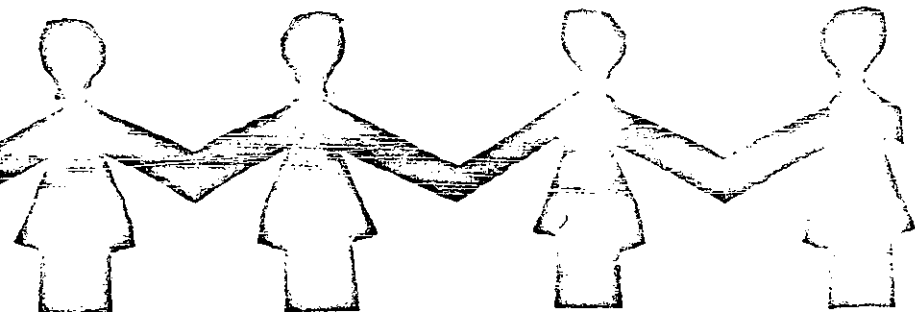
Valaki mindig rosszul érezte magát. Voltak a kis hizelgők, lógtak naphosszat az ember nyakán. Az idegbajt hozták rám a folytonos nyalakodásukkal: jaj de jó, hogy már a Katika néni van, mikor váltunk megint? Leejtettem egy ceruzát, egymásnak mentek, ki vegye fel. Mondtam a másiknak napozzál, napozott akkor is, ha fehér bőru volt, és fölégett, vagy nem bírta a meleget és elszédült a napon. Azt mondtam, fürödjél, ha meggebedt, akkor is belement a vízbe.

Volt aztán a kifestett grupp; hajaj, ezek már nagyon nőiesedtek. A szobából nem lehetett őket kizavarni, állandóan szépitkeztek. Kitépkedték egymás szemöldökét, fölhuzták egymás ruháját. Még lefekvés előtt is ruzsozták a szájukat, lakkozták a körműket.

Lehetett menni Fonyódra vagy a másik oldalra. Odaértünk, ott sem volt semmi. Megrohanták a bazárt, összevásároltak mindenféle hülyeséget. Alumíniumláncot, huszforintos karikagyűrűt. Jó sok pénzt elköltöttek és kész, fordulhattunk vissza. Az uton találkoztunk pár fiuval: lehetett valamit mondani, vagy azok szóltak valamit a lányokhoz. Ez volt a nagy élmény. A fejlettebbek két napig is elvihorásztak rajta. Ezt meg a kisebbek unták.

Időnként kaptunk egy táska csokoládét, hogy találjunk ki hozzá valami vetélkedőt. Olvasni lehetett volna, de ki olvas negyven fokos melegben? Hallottam, a szomszéd táborban piros pontot adtak érte, melyik raj hány könyvet kölcsönöz. Nálunk nem volt ilyen. Nem is olvastak.

Egy öreg tanárnő szárazföldi uszóoktatást tartott. Régi műsorszám lehetett, mert úrlapot is adtak hozzá. Ki kellett tölteni,

és a végén leadni a táborvezetőségnek: tud uszni, nem tud uszni, megtanult uszni, jól megtanult uszni. Megfelelő válasz aláhuzandó. Láttam is olyan gyereket, aki megtanult lebegni.

Ha csak maguk a kamaszok lettek volna, azokkal is lehetett volna közös hangot találni. Beülhettünk volna valahová cólát inni, biztos élvezték volna. Vagy kiülni velük a partra és énekelni este, mikor már érzik, hogy sötét van.

A többire még csak úgy hatott a sötétség, hogy elálmosodtak. Ilyenkor mindig üvöltözni kellett. A fejlettebb kislányok nem bírtak magukkal, egymás ágyába feküdtek, csiklandozták egymást: a többit sem hagytái aludni. Egy darabig ment ez így, hecc, hát hecc, de aztán fölforrt az agyam: a legvérmesebbeket kiállítottam hálóingben a ház elé, hadd csipjék a szunyogok. Most is csodálkozom: szó nélkül kimentek, nem röhögtek a szembe. Ehhez úgy látszik, még kicsik voltak.

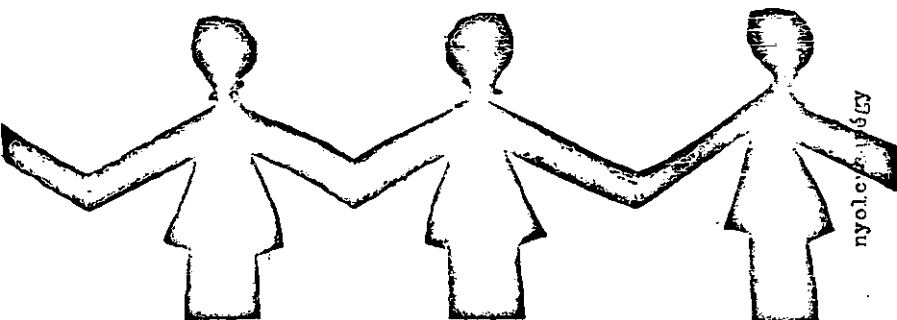
Külföldiek is voltak a táborban: Svédországba szakadt hazánkfiainak magyarul már nem tudó csemetéi. A nagy unalom közepe tte ők voltak a permanens látványosság. Pompás fűdőruhájuk volt, csodálatos köpenyük. Mindenki csöpögött a gyönyörűségtől, ha a közelükben lehetett. S a fogkrémük csikos volt: a magyar gyerekek ették! Sorban kuncsorogtak, a svéd meg állt középen, és nagylelkűen nyomta a markukba a csikos fogkrémet.

Többszörösen kiváló fiutábor:

1 táborvezető	
1 táborvezető-helyettes	
2 altáborvezető	főhivatású nevelők
12 rajvezető	kötelező nyári gyakorlatot teljesítő egyetemi hallgatók

Az első nap krónikája /részlet a tábornaplóból/

Reggel hétkor ébresztő. Hangszóró minden szobában. A tábor-

vezető vagy az altáborvezető hangja: Jó reggelt pajtások, éb-
resztő! Reggeli torna pizsamában, a rajvezetők irányításával.

Kevés a mosdó. Mosdás derékig, öt perces váltásokban. Ül-
tözködés: nincs mindenkinek külön szekrénye. A közös szekrény-
ből csak rajvezető adhat ki ruhát, hogy ne legyen rendetlenség.

Szobaszemle. Végzi a táborvezető és helyettese. Ágyak be-
vetve, törülköző az ágyak fejénél szimmetrikusan felébe hajtva.
Az éjjeliszekrény rendje: alul papucs, fölül jobb oldalon egy
könyv megengedett.

Fél nyolckor sorakozó az udvaron. Tábor vigyázz! Napi prog-
ram ismertetése. Elvonulás az étkezdébe, reggelihez.

Mindenkinek kijelölt helye van. Az asztalnál vigyázzállás,
míg mindenki a helyére nem ér. Egyszerre szabad leülni, de még
nem nyulhatnak az ételhez. Aki csipeget vagy beszél, azt a raj-
vezető felállítja. A táborvezető jó étvágyat kíván. A pajtások
megköszönik. Kezdődhet az étkezés.

Fegyelmezett asztal kis zászlót kap. A zászló háromszori
elnyerése egy-egy piros pont az asztalnál ülő mindegyik pajtás-
nak.

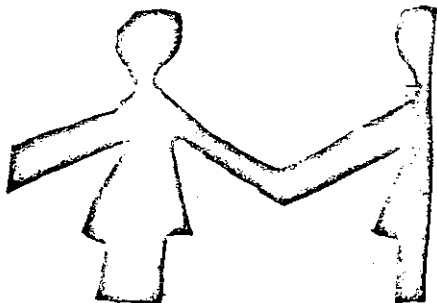
Délelőtti program: kirándulás a forráshoz. Öt kilométeres
gyalogtura. Fegyelmezett gyaloglás kettes sorban. A forrásnál
rövid pihenő. Lehet inni a vízből. Játék. A sor fölbomolhat,
de kiabálni, a bokrok közé futni, pacskolni tilos. Sorakozó.
Indulás vissza.

Ebéd rendje: ld. reggeli.

Ebéd után: fél óra séta. Csendes pihenő pizsamában. Alvás
vagy olvasás kötelező.

Fél négykor sorakozó. Uzsonna. Délutáni program: fürdés ra-
jonként a tábor medencéjében. A medence kicsi, egyszerre csak
egy raj használhatja. Sipszó. Egy raj bevonul a vízbe. Fürdés
tiz percig. Sipszó. Vigyázzbaállnak a vízben. Átadják a helyet
a következő rajnak.

Hatkor sorakozó. A táborvezető értékeli a napot. Látogatók

jártak a táborban. Mindennel elégedettek voltak. Látszik, hogy jó gyerekek laknak itt. Ezután se hozzanak szégyent a táborra! Aki szégyent hoz a táborra, azt hazaküldik.

Vacsora rendje: ld. reggeli, ebéd. Tévénézés, diavetítés. A rajvezetők személyenként értékelik a pajtások viselkedését. Piros pont, fekete pont. Mosdás, takarodó.

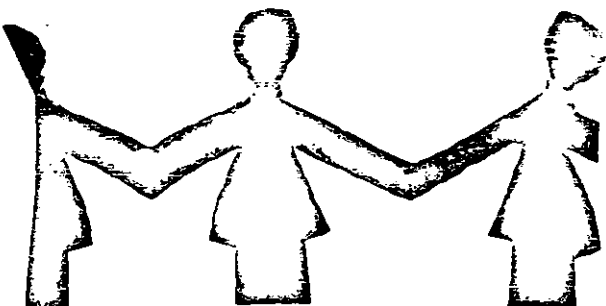
Napközis tábor

A napközis tábor a nyári gyermekintézmények legdemokratikusabb formája. Összetétele elvileg az általános iskola szociális összetételét tükrözi. De mert a pingpongbajnokok, matekzsenik, vöröskeresztes aktívák a nyár egy részét más táborokban töltik, többnyire a legnehezebben kezelhető kölykök boldogítják egész nyáron a napközis nevelőket. Szép, nemes feladat kipróbálni rajtuk az egyetemen szerzett vadonaturj nevelési elméleteket.

Próbáltam igazságot tenni a gyerekek között. Lehet, hogy ez alapállásnak is rossz volt, de azt szerettem volna elérni vele, hogy a gyerekekben tudatosuljon, ha egy csomó ember egymás között él, bizonyos erkölcsi és egyéb normákat illik betartani.

Döci például mindig ostorral akart játszani. Az volt a mániája, hogy drótot kötözött különböző dorongokra, és hajkurászta vele a kislányokat. Lovacskázni szeretett volna.

Alacsony intelligenciájú, kopasz kisfiú, valami átfogó tetvetlenítés során letarolták a köjállosok. Állami gondozott, nevelőszülőkkel él, fuvaros vagy szódáskocsis lehet a nevelőapja. Lelkiismeretes pedagógus az ilyen gyerekekkel az átlagosnál türelmesebben bánik. Megmagyarázza neki, mi a különbség a szódáslovak és a szeliden babázó kislányok között. Ha a többi gyerek nem verekszik vagy nem rohángál a tetőn, azt is elmondja, lovacskát másként is lehet játszani, nemcsak úgy, hogy én vagyok a kocsis, te a ló, aztán csihipuhi. Próbálja egyszer a lovacska helyébe képzelni magát. Aztán kíváncsian várja, beveszi-e az agya az intelmeket.

Nem vette be. Két óra múlva újra sivalkodtak a kislányok, ekkor letétem vele az ostort. Másnap délelőtt elkoboztam, majd ebéd után az ujjab ostort kettétörtem, és megígértem, a következőt rajta töröm el. Döci szeméből eltűnt a rokonszenv, amit eddig büszkén fedeztem föl benne. Sunyi képpel kezdett bujkálni előlem, de nem csinált több ostort.

Pár nap múlva kirándultunk a százesztendős tölgyfához. A több fantáziával rendelkező gyerekek husángokat törtek, azt játszották, ők most vándor utazók, és az őserdőben keresik a fejvadászok földjét.

Meglátta ezt Döci, messziről csérogni kezdett:

- Tantó bácsi, tantó bácsi, botoznak!

- De nem verekszenek! - próbáltam csitítani.

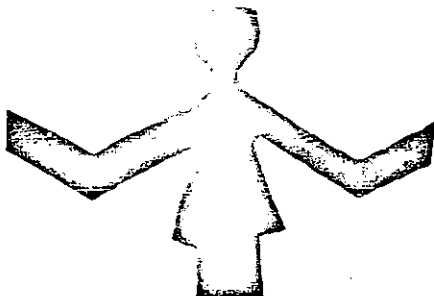
- Nem igazság! Ha nekik szabad, akkor nekem is! - sipította elkeseredetten, és vonszolni kezdett egy letört ágat.

Szóltam a "vándoroknak", dobják el a botot.

- Miért? - kérdezte a legokosabb, aki a táborban is folyton olvasott. - Nem bántunk vele senkit.

Ők csakugyan nem bántottak senkit. Kétkedve figyeltem, amint rajomon eluralkodik a liberalizmus szelleme. Mindenki botot tört magának, de úgy látszik, éretlenek voltak még ekkora önállóságra. Öt perc sem telt belé, az egyik kisfiúnak már vérzett is a keze, mert vivni kezdtek a botokkal. A helyzet odáig fajult, hogy már csak erős kézzel lehetett rendet teremteni. Az emelt hangú boteldobáltatásnak minden husáng áldozatul esett. Azok is, amelyeket jóindulatu tulajdonosaik végig békés vándorlásra használtak. Rajunk kéthetes történelmében megint elvesztettem egy csatát.

Elfogult voltam. Az értelmes, becsületes kölyköket szerettem, akik nem taposták egymást uzsonnaosztáskor, átadták másnak a pingpongütőt, ha lejátszották a meccsüket. Ellenszenvet éreztem azokkal szemben, akik folyton csépeltek a kisebbeket, és árulkodtak a nagyobbakra. Van-e így alapom igazságosan eldönteni, ki játsszon a Csacsi Csabi kártyával, az a kölyök-e, aki ugyan

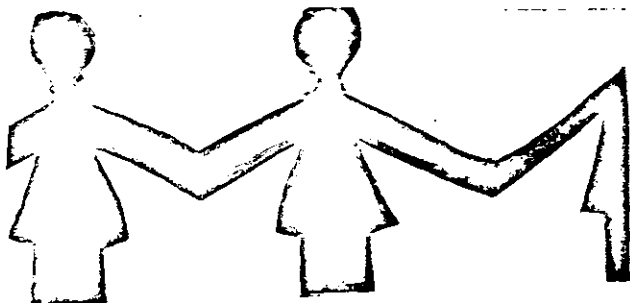
előbb kérte, de tegnap is szétszórta a bokor alatt, vagy az, aki megtalálta, és kérés nélkül összeszedte. Ha a tanár bácsi el nem dönti, eldönti az ököljog. Karkicsavarással, rugásra lendülő lábbal. A tanár bácsi pedig eltűnődik: tekintélyének mennyi része származik abból, hogy bár kimondatlanul és használatlanul, de mégis nyilvánvalóan keményebb ököllel rendelkezik a torzsalakodók mindegyikénél.

Imádtak háborusát játszani. Bámulatos fantáziával imitálták az ölés aktusát, azt a mozdulatot, amellyel a másik ember hasában megforgatják a szuronyt. Viszolyogva néztük, de nem sikerült megmagyarázni nekik, hogy a háborút nemcsak a szuronyt forgatók, hanem a felmetszett hasuak szempontjából is nézni kell.

Harci kedvüket lecsillapítandó, kimentünk számháboruzni. Ez a játék, bár egetverő ricsajjal fogtak hozzá, csalódást hozott. A minimum, amit a számháborunál joggal elvárna az ember a hadviselő felektől, hogy ismerjék a számokat. Ezt a mi táborunkban nem mindegyik harcos mondhatta el magáról. Kihagyni mégsem lehetett senkit, mert a kimaradók mérgükben elszökdöstek volna az erdőbe.

Az csak a kisebbik baj volt, hogy a számokat nem ismerők fegyvertelen katonaként indultak a csatába. Több galiba származott abból, hogy az sem tűnt fel nekik, ha a saját számukat leolvasták. Ez felingerelte az ellenség harcképesebb részét. Az első sebesültnek mindjárt a vére is kicsordult, mert nem akarta levenni a számát, mire a feldühödött előrs beletaposta a galyak közé. A szabályokat csak véres verítékkal lehetett betarttatni velük. A védők először elásták a zászlót az avarba, és részrehajlással vádoltak, amikor közöltük, hogy ez szabályellenes. A támadókat a fő vagány vezette. Partizánfilmekből ellesett pózban dirigálta társait. Csak sokáig azt hitte, az nyeri a csatát, akinek minél több harcosa marad épségben, ezért nagy ivben elkerülte a védők állásait.

Amikor végre megütköztek, a védők bebujtak egy erdei illem-

helyre, magukra riglizték az ajtót, és nem voltak hajlandók kijönni. Ha közbe nem avatkozunk, uzsonnáig tartott volna az állóháboru.

Megszámlálhatatlan ötlet segítette őket a tisztátalan játéokban. Külön kellett mindegyikkel veszekedni, hogy nem szabad a számot fordítva viselni, zsebre dugni, egy ember csak egy számot viselhet. A makacskodó "halottakat" is erőszakkal kellett kirángatni a küzdelemből.

Lacika papája a Nagyfában volt éppen, a kisfiu is buta és végtelenül erőszakos. De sajnáltuk is, mert beilleszkedni nem tudásának folyamata a szemünk előtt vált egyre véglegesebbé. Az emberi együttélés normáiból otthon semmit sem kapott, s amikor ezeket a normákat a többi gyerek vagy a nevelők próbálták elültetni benne, személye elleni agresszióknak érezte.

Lacika egyszer nyolc hamis aranylánccal jelent meg. A bátyja lőtte őket a vásárban. Két-három forintért eladogatta őket a gyerekeknek. A legsárgábbat ingyen odaadta a legerősebb fiúnak, de megígértette vele, hogy megvédi, ha bárki meg akarja verni. Ezután odament régi ellenségéhez, egy sárga inges, békés kisfiuhoz, és belekötött. Az egy idő után kijött a béketűrésből, és kezdte visszaadni a pofonokat. Lacika erre elrohant a nagy fiuhoz, és követelte, verje meg a sárgaingest. A protektor kijelentette, megvédi, ha bántják, de kötözködni nem segít. Így került hozzám árulkodni Lacika. Amikor én sem adtam neki igazat, kiköppött, és közölte, hogy ekkora aranyláncért az ő utcájukban olyan pártfogót talál, aki mindenkit megver: a nagy fiut is, meg engem is.

Lacika nem tudott sakkozni, ezért a többiek nem is sakkoztak vele. Folyton sakkozni akart, ezért szóltam az egyik értelmesebb kölyöknek, hogy tanítgassa a lépésekre. Lacika azonban nem figyelt, folyton ütni szeretett volna. Cikkcakkban a bátyjával, félkörben a lóval, hétmérföldeset a gyaloggal.

- Így nem lehet - mondtuk neki.

- Miért nem? - kérdezte.

- Mert szabályok vannak, és csak azok szerint lehet ütni.

Egy darabig ment ez így, végül Lacika fellekte a sakktáblát és tehetetlen sirásra fakadt.

- A szabályok is csak azért vannak - hüppögte -, hogy én ne üthessek!

Két hét alatt megdöbbenő társadalmi mélységeket láttunk újratermelődni Döciben, Lacikában. Indulnak gyerekek olyan genetikus és szociális örökséggel, hogy a rend - az értelmes rend is - csak hátrányt jelent számukra. Utólag azt sem döntheti el senki, lustaság volt-e, vagy realitásérzék, hogy ennyi kísérlet után lemondunk róluk.

A másik véglet is ismerősnek tűnhet. De Lacikáékkal a hátunk mögött tartunk-e ott, hogy Andrea családi életének idillbe hajló rendezettségén ironizálhatnánk? Andrea volt a tábor gyöngye. Neki saját lakáskulcsa volt, némi zsebpénze, mindennap tisztán engedték el hazulról. A matracot leporolva hozta vissza, az asztalt letörölte maga után, nem hizelgett, nem árulkodott. Kérdeztem egyszer Andreát, együtt élnek-e a szülei.

- Igen - felelte.

- Nem isznak? - érdeklődtem tovább.

- De igen. - Meghökkenstem.

- Mit isznak?

- Sört.

- Anyukád is iszik? - kérdeztem egyre lehangoltabban.

- Ő is - bólogatott Andrea.

- És hol isznak, otthon vagy a kocsmában?

- Otthon. Vacsora után anyukám mindig kivesz egy üveg sört a hűtőből. Felét kitölti apukámnak, felét magának, és megisszák.